

Projektnamn: Åk tåg - Viktigt perspektiv för Näringslivsutveckling och Miljöpåverkan

Programområde: Småland och Öarna

Ärende ID: 20200981

Sammanfattande beskrivning

Förstudien ska skapa en nulägesbild av inställningen till tågåkande bland resenärer i sydöstra Sverige, liksom hur attityder och beteenden ser ut bland Kalmarregionens företagare när det kommer till att nyttja tåg som transportmedel i tjänsten. Förstudien ska utröna förutsättningarna för ett större genomförandeprojekt samt klargöra vem som bör äga ett kommande genomförandeprojekt. Målet är att omsätta de bästa och mest realiserbara förslagen som inkommit under förstudien i konkreta åtgärder för att göra tågåkandet mer attraktivt och bidra till ett mer klimatsmart resande.

Bakgrund och omvärld

Bakgrund

Kommunikationer med tåg möts tyvärr idag av en stor skepsis bland många medborgare och näringsidkare och många väljer andra transportsätt med motiveringen att tågen ofta blir försenade, blir inställda och rent generellt inte går att lita på. Man har fått flera indikationer på att det har gått så långt att många företag idag hellre tar bilen till Kastrup från Kalmar istället för att välja det naturliga alternativet med tåg, vilket blir ett väldigt talande och samtidigt alarmerande exempel. Detta trots att den absoluta majoriteten av samtliga avgångar faktiskt anländer i tid. Att resa med tåg är dessutom det i särklass mest miljövänliga färd sättet när du ska färdas till land (Trafikverket, 2014 <http://www.trafikverket.se/om-oss/var-verksamhet/sa-har-jobbar-vi-med/miljo-och-halsa/klimat/jamfor-trafikslag/>).

Huvudanledningen till nu aktuell projektidé är att få tillbaka förtroendet för det skadade varumärket "att åka tåg" och försöka kartlägga vad som skulle krävas för att fler skulle välja att åka tåg istället för att ta bilen. En fungerande tåginfrastruktur är en grundläggande förutsättning för resande och dagpendling i sydöstra Sverige om du som resenär inte ska välja alternativet bil och aktuellt projekt vill undersöka de bakom-liggande faktorerna till olika privat- och företagsresenärers val av transportsätt. Tveklöst skulle mycket kunna bli bättre gällande aktuell tåginfrastruktur i det nämnda området, såsom fler dubbelspår, viltsäkrade spår och minskade antal växel- och signalfel, för att erbjuda snabba

och funktionella transporter, men aktuellt projekt vill lyfta fram att förutsättningarna idag faktiskt är betydligt bättre än vad många tror. Kalmar har cirka 20 tågförbindelser per dygn med Malmö i varje riktning, varav de flesta dessutom är direkttåg. Via Alvesta når Kalmarresenärerna smidigt Göteborg och Stockholm och på närmare håll finns regionaltåg, vilket dessutom är ett segment som går bra generellt just nu. Kalmar, Växjö och Karlskrona är en arbetsmarknadsregion som skulle kunna bli ännu starkare med bättre tågförbindelser, men redan idag knyter tågresandet starkt samman åtminstone de två förstnämnda orterna, inte minst tack vare Linnéuniversitetet.

I linje med strukturfondsprogrammet för Småland och Öarna så bygger projektidén på att öka andelen resor i kollektivtrafiken (tåg) samt bidra till ett mer klimatmedvetet resande. Ett ökat tågresande är en viktig pusselbit om regionens utmaning gällande höga utsläpp från transporter ska kunna mötas. Energi- och koldioxidsnåla persontransporter är en avgörande komponent för att nå regionens uppsatta mål. Aktuell förstudie syftar till att bidra till programmets måluppfyllelse inom attitydpåverkan kopplat till persontransporter, dvs genom att kartlägga nuvarande attityder till tågresande.

För att projektet Åka Tåg i förlängningen ska kunna öka intresset för tåg som transportmedel bland så många grupper som möjligt är det absolut nödvändigt att beakta jämställdhets och mångfaldsfrågor. Genus, social och kulturell bakgrund viktiga bestämningsfaktorer när det gäller resvanor och attityder till olika transportslag. Projektgruppen kommer att ta hjälp av de experter och de erfarenheter som finns i de deltagande organisationer, kommunen, regionförbundet samt hos tågoperatörerna för att säkerställa att resultaten speglar alla delar av befolkningen i projektets geografi. Praktiskt kan det t.ex. röra sig om att säkra att urvalen av deltagarna i enkäter och diskussionsgrupper speglar hela befolkningen. Förstudien ska skapa en nulägesbild av inställningen till tågåkande bland resenärer i sydöstra Sverige, liksom hur attityder och beteenden ser ut bland Kalmarregionens företagare när det kommer till att nyttja tåg som transportmedel i tjänsten. Förstudien ska utröna förutsättningarna för ett större genomförandeprojekt i en uppskalad projektgeografi som ska inkludera även Kronoberg och Blekinge. Förstudien ska även klar göra vem som bör äga ett kommande genomförandeprojekt.

Omvärd och samverkan

Förstudien ska kartlägga om liknande initiativ och projekt idag drivs, eller har genomförts, på andra platser. I Tillväxtverkets Projektbank har det identifierats åtminstone tre olika projekt med bäring på vår projektidé, där framför allt projekt "Ökat tågresande i södra Norrland" (projekt-ID 70490) som drevs av Ljusdals kommun tillsammans med ett omfattande partnerskap år 2009-2012 ser intressant ut för aktuell förstudie. De övriga två projekten från projektbanken med koppling till aktuell projektidé är projekt "Bästa Resan - Hållbart regionförstoring med ett hela-resan perspektiv" (projekt-ID: 68154), samt projekt: "TUSS: Tillväxt och utveckling i Sydöstra Sverige/bättre tågtrafik Alvesta - Kalmar" (projekt-ID:

154633). Samtliga dessa projektägare kommer att kontaktas under förstudien. Under arbetet med framtagandet av den aktuella förstudieansökan så har man även kommit i kontakt med fyra för projektet relevanta studier som genomförts på uppdrag av Energikontor Sydost under de senaste åren. Dessa studier heter "Resvaneundersökningen bland pendlare på Öresundstågen mellan Kalmar och Växjö" (2013), "Arbetsgivare mellan Växjö, Kalmar och O-hamn" (2015), "Testresenärer på Öresundståget mellan Kalmar och Växjö" (2015) samt "Modern it-teknik för pendlare mellan Kalmar och Växjö" (2014). Förstudien kommer att ta utgångspunkt i dessa rapporter och så tidigt som möjligt planera in ett gemensamt möte med projektledaren för dessa studier för att se vad som är gjort och hur detta kan utvecklas. Kalmar kommun kommer att genomföra aktuell förstudie tillsammans med ett antal samverkande aktörer, som samtliga har stor betydelse för den regionala tåginfrastrukturen. Dessa samverkande aktörer är följande:

- Kalmar Länstrafik (KLT) som är en förvaltning inom Landstinget i Kalmar län. Landstinget är även regional kollektivtrafikmyndighet med ansvar för kollektivtrafiken.
- Trafikverket som förvaltar det statliga järnvägsnätet.
- Transdev som är den upphandlade tågoperatör som idag står för kollektivtrafiken inom Öresundståg, Krösatåg och Kustpilen.
- SJ som idag trafikerar sträckan Kalmar
- Växjö inom aktuell projektregion.
- Regionförbundet i Kalmar län som ansvarar för den regionala samverkan.

Dessa samverkanspartners kommer även att finnas representerade i projektets projektgrupp och tillika styrgrupp. Efter ett gemensamt diskussionsmöte där samtliga ovan nämnda aktörer (utom SJ och Regionförbundet) deltog den 25 januari 2015 beslutades att ansökan om medel från Regionalfonden Småland och Öarna för att genomföra aktuell förstudie. Detta var första gången som den aktuella konstellationen samlades och ett viktigt avstamp inför det fortsatta projektarbetet. Om förstudien visar på ett positivt resultat med goda möjligheter att skala upp projektet så är målsättningen att arbeta fram en ansökan för ett genomförandeprojekt. I ett genomförandeprojekt skulle geografin utökas och initiala diskussioner om detta har redan förts med näringslivscheferna i Växjö och Karlskrona kommun, som båda är positiva till ett kommande gemensamt projekt. Om Kalmar, Kronobergs och Blekinge län är lämpliga regioner för ett genomförandeprojekt, får förstudien utvisa. Förstudien ska även diskutera vilken aktör som vore en lämplig sammanhållande projektledare för ett större genomförandeprojekt.

Koppling till det lokala näringslivet

Kopplingen till det regionala näringslivet är tydlig då en av projektets huvudsakliga målgrupper är Kalmar kommuns arbetsmarknadsregions företagare. Kalmar är en

ändstation för tågnätet oavsett vilken tåglinje du väljer och Kalmar arbetsmarknadsregions företag är till stor beroende av välfungerande kommunikationer med tåg för både inresande och utresande anställda och affärskontakter. Kalmar kommun satsar redan idag på järnvägen i syfte att minska bilåkandet och därigenom sätta höga miljökrav i vårt vardagliga arbete. Så sent som den 13 december 2015 invigde Kalmar kommun en ny tågstation i Trekanten och erbjuder nu nya pendlingsmöjligheter på 12-13 min in till centrala Kalmar. Detta är ett exempel på investeringar som ger en positiv syn på tågåkandet över tid, men mer insatser behövs. En av de bärande aktiviteterna i aktuell förstudie handlar om att träffa Kalmars arbetsmarknadsregions företagare och diskutera hur de ser på dagens kommunikationsmöjligheter med befintligt tågnät. Vad skulle kunna bli bättre och vad skulle krävas för att de skulle nyttja tåginfrastrukturen mer frekvent inom sina respektive företag? Det regionala näringslivets synpunkter är ytterst viktiga för ett kommande genomförandeprojekt och förhoppningsvis kan ett antal goda exempel identifieras som kan bli ambassadörer i en genomförandefas. Förhoppningen är att kanske hitta företag som redan idag har en miljömedveten resepolicy och som kanske rent av premierar resande med låg klimatpåverkan? Alla deltagande företag kommer även att få en inbjudan till förstudiens slutseminarium som är tänkt att bli en publik dag i tågresandets tecken med fokus på fördelarna med att åka tåg. De typer av företag/branscher som skulle kunna vara intresserade av ett genomförandeprojekt är samtliga företag som har in- och utresande anställda och kunder/affärskontakter. Ett genomförandeprojekt ska bland annat fokusera på att implementera delar av de positiva förbättringsförslag som framkommer under förstudien. Ett ökat tågresande generellt skulle naturligtvis också bli en positiv faktor för det regionala näringslivet då ett ökat resande leder till fler avgångar och bättre kommunikationer till och från Kalmar.

Mål och resultat

Mål

De frågeställningar som förstudien önskar besvara är: - Hur ser regionens näringsliv på befintlig tåginfrastruktur och vad skulle behöva bli bättre för att de skulle nyttja tåg i än större utsträckning? - Hur upplever resenären till och från Kalmar det att åka tåg idag? - Hur kan ett ökat intresse skapas för tåg som transportmedel för miljön och för det regionala näringslivets utveckling? I ett framtida genomförandeprojekt är ambitionen att bygga vidare på det underlag som har inkommit under förstudien. Förhoppningsvis har det då skapats en god nulägesbild av hur resenärer i sydöstra Sverige upplever att tåginfrastrukturen fungerar och vilka förbättringsförslag de skulle vilja se genomförda för att de skulle välja alternativet tåg i än större utsträckning. Likaså har det inkommit synpunkter från det regionala näringslivet gällande deras attityder till tåg som transportalternativ. Målet med ett genomförandeprojekt, dvs vad önskas uppnås, är att skala upp arbetet som genomförts i Kalmar kommun och dess in- och

utpendlingslänkar till att omfatta en större geografi, förslagsvis hela sydöstra Sverige. Målet är att omsätta de bästa och mest realiserbara förslagen som inkommit under förstudien i konkreta åtgärder för att göra tågåkandet mer attraktivt och bidra till ett mer klimatsmart resande. En stor styrka i, och ett viktigt mål i sig, att lyckats samla flera av de viktigaste aktörerna för den sydsvenska tåginfrastrukturen redan i detta tidiga skede och hoppas att detta ska leda till ett fruktsamt samarbete under förstudien. Denna projektgrupp ska diskutera och analysera de inkomna förslag och synpunkter från resenärer och företag för att selektera ut de förslag som på bästa sätt kan bidra till ett ökat tågåkande och ökat fokus på koldioxidsnåla transporter.

Målgrupper

Förstudiens primära målgrupp är aktörer i Kalmar kommuns arbetsmarknadsregion (kommunens och regionens närliggande företag), som via aktuell förstudie åter ska få upp ögonen för tågresa som det naturliga transportvalet och på sikt återfå förtroende för ett skadat varumärke. Den andra primära målgruppen är regionens tågresenärer som ges möjlighet att tycka till och dela med sig av sina attityder och beteenden kopplat till tåg som transportmedel. En lika viktig målgrupp som de två ovan nämnda, men med större inflytande och möjlighet att påverka projektets beslut, är de organisationer och dess medarbetare som knutits till projektgruppen och som även kommer att vara mottagare av förstudien. Detta är en grupp aktörer som tidigare inte arbetat strukturerat tillsammans och det finns en stor förväntan och positiv inställning till det fortsatta arbetet inom projektgruppen, vilket känns lovande. Den tänkta målgruppen för ett genomförandeprojekt är en geografiskt utvidgad version av dagens projektgrupp, dvs samma tågoperatörer och förvaltare av järnvägen, men med utökande regionala kollektivtrafikmyndigheter och regionala och kommunala företrädare.

Förväntat resultat vid projektavslut

Det förväntade resultatet efter genomförd förstudie är att projektgruppen har underlag att ta ett gemensamt beslut om och hur man går vidare med ett genomförandeprojekt. Efter avslutad förstudie ska ett betydande antal av Kalmars företag ha deltagit i diskussioner gällande generella attityder och förbättringsmöjligheter för tåginfrastrukturen. Fokus ska vara att nå ut brett, men fokusera på företag med många anställda, lyfta kvinnligt ledarskap och bidra till att skapa nya traditioner hos kommande generationer. Likaså ska en tillräckligt representativ del tågresenärer ha intervjuats gällande deras upplevelser av hur tåginfrastrukturen fungerar. Ett ytterligare förväntat resultat är att frågor kopplade till tågresa och tåginfrastruktur har kommit upp på den gemensamma agendan och förankrats som en betydelsefull faktor för regionens näringslivsutveckling. Genom att samla projektgruppens olika aktörer till gemensamma diskussioner kan man få helt nya möjligheter att hitta gemensamma lösningar på de gråzoner som uppstår mellan de olika instansernas

ansvarsområden. Kanske kan man hitta bättre lösningar på vissa av de glapp som uppstår när du som resenär ska byta trafikslag eller den ständiga utmaningen att hålla resenären uppdaterad om eventuella förändringar i en pågående resa. Alternativa utfall av förstudien kan vara att resultatet visar att det regionala näringslivet inte alls vill se några satsningar på förbättrad tåginfrastruktur, utan ger helt andra förslag på hur regionen kan ställa om till en mer koldioxidsnål transportsektor. Oavsett vilket resultat som förstudien kommer att mynna ut i så kommer resultatet att spridas för att låta andra regioner ta del av och dra lärdom av förstudien.

Målvärde för aktivitetsindikatorer

Inte aktuellt för förstudie.

Organisation och genomförande

Projektorganisation

Projektledning Det operativa arbetet kommer att ledas av näringslivsenheten på Kalmar kommun. Projektledaren kommer att arbeta tillsammans med en processledare, som blir den som kommer att ansvara för näringslivsträffarna, liksom representera Kalmar kommun i styrgruppen/projektgruppen. Under flik 2 "Uppgifter om sökande" omnämns processledaren som projektledare, men detta av den enkla anledningen att projektledaren inte är utsedd internt ännu, medan processledaren är klar. Styrgruppen/projektgruppen kommer att sättas samman av företrädare för tågoperatörer och berörda offentliga instanser för att på bästa sätt föra arbetet framåt. Styrgruppen kommer att träffas minst varannan månad under projekttiden för att tillsammans få ut bästa möjliga resultat från förstudien. Projektledaren och processledaren kommer vid behov även få uppbackningen från berörda kommunala funktioner, såsom kommunikations- och strategitjänster.

Styrgruppen kommer att bestå av följande aktörer:

- Trafikverket
- Kustpilen.
- Landstinget (Kalmar Länstrafik, KLT)
- SJ, tbc
- Regionförbundet
- Kalmar kommun

Ekonomi och administration Ordinarie personal vid Kalmar kommun kommer att besätta dessa funktioner i projektorganisationen för förstudien. Kalmar kommun har stor erfarenhet och kompetens inom ekonomi och projektadministration, liksom inom eventuella inköp och upphandlingar. En controller vid kommunledningskontoret kommer att ansvara för den ekonomiska uppföljningen och redovisningen och en administrativ resurs kommer att avsättas på

näringslivsenheten.

Arbetsätt

Projektledaren kommer att utföra större delen av det operativa arbetet i förstudien, såsom koordinering, sammanställning och förankring hos projektgruppens olika aktörer. Projektledaren kommer även att handleda studentmedarbetaren, förbereda företagsträffar, samt ansvara för kontakter och samverkan med liknande initiativ och tidigare genomförda arbeten inom området. Processledaren kommer att utgöra länken mot regionens näringsliv och ansvara för näringslivsträffar och underhandskontakter med regionala näringsidkare gällande hur de använder tåg som transportmedel. Processledaren kommer även att representera Kalmar kommun i styrgruppen, tillika projektgruppen. Processledaren kommer att utgöra kontaktperson för externa kontakter utanför projektgruppen, såsom offentliga instanser och intresseorganisationer. Studentmedarbetaren kommer att anställas vid Kalmar kommun under projekttiden för att genomföra intervjuer ombord på de aktuella tågsträckningar som trafikerar Kalmar. Inom uppdraget ska även ett antal telefonintervjuer göras med företagare gällande deras, positiva och negativa, erfarenheter av tågresande inom sin tjänsteutövning. Styrgruppen kommer att träffas varannan månad under projekttiden och tre möten är redan inplanerade innan tänkt projektstart för förstudien den 1 september. I styrgruppen kommer arbetet inom förstudien att följas upp gentemot projektplanen och säkerställa att utvecklingen av projektet sker enligt gemensam målsättning. Styrgruppens representanter har som ansvar att förankra projektidén i respektive organisation, liksom till berörda samverkanspartners. Vid behov finns utrymme för att knyta extern expertkompetens till arbetet. Medel för detta finns budgeterat i förstudien och kan handla om en specifik kartläggning, alternativt att bjuda in expertkompetens till styrgruppens arbete. Det exakta arbetssättet i förstudien kommer att formas efter hand, men huvudsyftet är att bygga upp en kunskapsbas och en nulägesbild för att utröna förutsättningarna för ett större genomförandeprojekt. Förstudiens resultat kommer att presenteras på ett större slutseminarium där både allmänhet och berörda aktörer för ett framtida genomförandeprojekt kommer att bjudas in för att diskutera framtidens tågresande i sydöstra Sverige.